

ANALÝZA SPOTŘEBY MASA V RODINÁCH S RŮZNOU ÚROVNÍ PŘÍJMU.

J. Peterová

katedra zemědělské ekonomiky, PEF

Vysoká škola zemědělská, 165 21 Praha 6 - Suchbátka

Anotace:

Obsahem článku je analýza vývoje poptávky po maso a masných výrobcích, podle jednotlivých druhů, v letech 1990 až 1991. Podkladovými údaji jsou výsledky zpracování statistiky rodinných účtů. Z analýzy vyplývá výrazný pokles spotřeby masa v kg při soustavném nárůstu výdajů na spotřebu v této oblasti. Z hlediska pružnosti od nejvyšší k nejnižší jsou druhy seřazeny v pořadí maso vepřové, drůbeží, masné výrobky, ostatní maso a maso hovězí. Diference mezi příjmovými skupinami se každoročně snižují. Vyšší příjmové skupiny nenakupují maso dražší, nárůst výdajů je způsoben zvýšením naturální spotřeby v kg.

Summary:

There is an analysis of development of demand for meat and meat production. This analysis is done for various kind of meat in year 1990, 1991 and 1992. The foundation material was the statistics of families budgets. The analysis shows decreasing of meat consumption in kilo and in the same time increasing expenditure for meat. From the point of view of elasticity from top to down we can see pork, poultry, meat products, another meat and beef. The differences among the families with different incomes are going down. The families with high incomes don't buy more expensive meat. Increasing of expenditure is caused by increasing of natural consumption in kilo.

Klíčová slova:

analýza, poptávka, maso, funkce lineární, mocninná, Tornquistova, pružnost důchodová

Key words:

analysis, demand, meat, power function, linear function, Tornquist function, income elasticity

Na základě údajů statistiky rodinných účtů za rok 1990 a 1991 je provedena analýza spotřeby masa a výdajů za maso podle jednotlivých druhů v domácnostech s ohledem na úroveň příjmu.

Úroveň příjmů X je sledována na střed intervalu o délce 4 800,- Kč v rozmezí od 14 400,- do 52 800,- Kč na člena rodiny ročně.

V matematických vztazích jsou dále použity tyto symboly:

Y_1 výdaje za maso a masné výrobky celkem $/MMV/$ v Kč na osobu a rok

Y_2 spotřeba masa a masných výrobků celkem v kg na osobu a rok

Y_3 výdaje za maso vepřové $/MV/$ v Kč na osobu a rok

Y_4 spotřeba vepřového masa v kg na osobu a rok

Y_5 výdaje za maso hovězí $/MH/$ v Kč na osobu a rok Y_6 spotřeba hovězího masa v kg na osobu a rok

Y_7 výdaje za maso ostatní $/MO/$ v Kč na osobu a rok

Y8 spotřeba masa ostatního v kg na osobu a rok

Y9 výdaje za maso drubeží /MD/ v Kč na osobu a rok

Y10 spotřeba masa drubežího v kg na osobu a rok

1. Spotřeba masa

Z podkladových údajů vyplývá, že s ohledem na různou velikost příjmu se roční spotřeba masa a masných výrobků celkem pohybovala v rozmezí 29 až 76 kg v r.1990 a 26 až 64 kg v r. 1991.

V nejvyšší příjmové skupině byla v obou letech 2,5krát vyšší ve srovnání s první skupinou, ve druhém sledovaném roce se rozdíl zmenšily. Ve všech příjmových skupinách došlo v roce 1991 ke snížení spotřeby o v rozsahu od 3 po téměř 20 kg, což představuje ze spotřeby v r.90 8.7 resp.27.9 %.

Rozdíly uvádí následující tabulka.

Tab.č.1

Změny ve spotřebě masa v kg na osobu a rok /r.91 - r.90/

Příjem v Kč 14400 19200 24000 28800 33600 38400 43200 48000 52800

MMV -2.88 -9.68 -12.62 -16.25 -19.82 -16.68 -11.82 -11.48 -8.33

MV -0.31 -1.49 -2.26 -2.90 -3.83 -2.79 -0.88 +0.91 -0.73

MH -0.89 -2.00 -2.95 -4.04 -4.04 -9.70 -1.56 -4.73 -3.59

MO -0.66 -0.93 -1.02 -1.26 -3.21 -1.77 -2.28 -0.55 -1.02

MD -0.57 -1.47 -1.59 -2.26 -2.39 -1.99 -2.35 -4.18 -3.69

Z ní je zřejmé, že vrchol redukce spotřeby je zpravidla v příjmové skupině č.5, tj. při příjmu kolem 33 600.- Kč. Vepřové maso zaujímá ve spotřebě našich domácností specifické postavení dané spotřebními tradicemi. Přesto, že podle výše jednotkové ceny patří k masům nejdražším, zaznamenala cena v roce 1991 proti roku předcházejícímu nejnižší přírůstek a tím komodita posílila svoji pozici v naturální spotřebě i ve výdajích za maso. Spotřeba MH je dlouhodobě ve srovnání s MV na nižší úrovni. Komodita dosáhla mezi sledovanými druhy nejvyššího poklesu v naturální spotřebě i ve výdajích. Mezi příjmovými skupinami je nejnižší diference, neboť nejvyšší příjmové skupiny spotřebu hovězího omezují. Spotřeba MO je v našich domácnostech nízká, má ale značně vysokou diferenci. Kulminuje ve středních příjmových intervalech. MD tvoří samostatnou skupinu. Je to komodita s plynulým nárůstem spotřeby i výdajů ve směru k nejvyšším příjmovým skupinám a dosahuje nejvyšší diference, která se v r. 1991 snížila vlivem poklesu spotřeby právě v nejvyšších příjmových skupinách. Vyrovnané hodnoty vztahů jsou charakterizovány lineárními rovnicemi, s parametry uvedenými v tab.č.2.

Tab.č.2

Parametry lineární funkce pro vztah spotřeba = f (příjem)

Rok 1 9 9 0 1 9 9 1

Parametr a b a b

Záv.proměnná Y2-MMV 10.56 0.001626 1.57 0.001462

Y4- MV 2.06 0.000325 -0.438 0.000337
Y6- MH 1.46 0.000290 0.916 0.000181
Y8- MO 0.63 0.000141 0.239 0.000117
Y10- MD -0.62 0.000325 -0.633 0.000251

Ze srovnání dvou let vidíme, že nepoklesla jen absolutní spotřeba, ale snížila se u všech výrobků mimo vepřového masa i dynamika přírůstku /viz parametr b fce/.

Z analýzy lze vyvodit, že úroveň příjmu je faktorem, který významně ovlivňuje **kvantitativní spotřebu** masa u nás.

2. Výdaje za spotřebované výrobky

Obdobné vztahy jako v naturálním okruhu lze vyčíst z tabulky č.3 i ve výdajích na jednotlivé druhy komodit.

Tab.č.3

Změny ve výdajích na spotřebu komodit v Kč na osobu za rok /r.91 - r.90/

Příjem v Kč 14400 19200 24000 28800 33600 38400 43200 48000 52800

Změna výdajů u MMV +219 -51 -131 -202 -162 -41 +278 +288 +512

MV +34 -11 -19 -35 -55 +26 +94 +124 +115

MH +18 -20 -51 -70 -53 -31 +55 -36 -5

MO +6 +3 +4 +8 -23 +6 +12 +36 +14

MD +15 -13 -16 -22 -16 0 +6 -31 -24

Výsledky ukazují jednak na absolutní pokles výdajů v nižších příjmových skupinách s výjimkou první na jednotlivé druhy masa. Vyšší příjmové skupiny přesto, že zvýšily podstatně výdaje a přesto, že jejich spotřeba zdaleka nedosahuje hranice nasycenosti nedokázaly udržet úroveň spotřeby z r. 1990. K největšímu poklesu došlo opět ve středních příjmových skupinách.

Výše výdajů je funkcí naturální spotřeby a jednotkové ceny výrobků. Z analýzy je zřejmé, že jednotkové ceny hodnocených výrobků pro různé příjmové skupiny se liší jen nepatrně.

Ovlivňují celkové výdaje za výrobky pouze v rozsahu, uvedeném v tab.č.4.

Tab.č.4

Vliv změny jednotkové ceny na výdaje celkem v %

Rok/výrobek MMV VM HM OM DM

1990 +3.30 -1.17 -6.33 +13.96 -0.4

1991 +3.06 +2.61 -3.43 +0.91 -0.86

V praxi z toho lze vyvodit závěr, že **vyšší příjmové skupiny se orientují nepatrně na výrobky vyšších cenových hladin u MV a MO, kdežto u MH a MD jednotkové ceny mají tendenci výdaje celkem spíše snižovat.**

V dalším výzkumu je třeba zaměřit se na důvody tohoto vývoje, které mohou být následující:

- ve spotřebním koši jsou pro ně atraktivnější komodity než je maso, tj. otázka struktury užití příjmů, s touto tezí příliš nekorespondují závěry pružnosti naturálního okruhu
- výše ceny výrobku **není zárukou** jeho vyšší kvality, kvalitnější výrobky na trhu nejsou
- existuje více nákupních míst, z nichž lze vybrat to s nejnižší cenou při stejné kvalitě a za cenu zásob
- existuje volnost v rozpočtu a pro nákupy se využívá sezonních cenových výkyvů.

Výdaje za jednotlivé druhy masa popsané lineárními rovnicemi zahrnuje tab.č.5.

Tab.č.5

Parametry lineární fce pro vztah výdaje=f(příjmy)

Rok 1 9 9 0 1 9 9 1

Parametr a b a b

Záv. proměnná Y1 - MMV 380.3 0.0624 45.2 0.0719

Y3 - MV 84.2 0.1285 -6.35 0.1584

Y5 - MH 84.6 0.0840 48.1 0.0085

Y7 - MO 6.8 0.0028 -7.9 0.0034

Y9 - MD -17.6 0.0101 -25.3 0.0098

Z tabulky je zřejmé, že k poklesu dynamiky změn došlo nepatrně u DM, velmi významně však u MH. K největšímu nárůstu v dynamice změn došlo opět u MV.

3. Důchodová pružnost uvedených vztahů

Pro zhodnocení změn byla vybrána mocninná /EM/ a Tornquistova /ET/ funkce, pro něž byly vypočteny pružnosti. Výsledky výpočtů ukazuje tab.č.6.

Tab.č.6

Důchodová pružnost jednotlivých druhů zboží

Druh zboží MMV MV MH MO MD

Číslo proměnné Y1 Y2 Y3 Y4 Y5 Y6 Y7 Y8 Y9 Y10

EM 90 0.84 0.83 0.85 0.86 0.77 0.88 0.89 0.87 1.01 1.01

91 0.99 0.98 1.05 1.07 0.86 0.90 1.06 1.05 1.12 1.00

ET 90 0.91 0.89 0.90 0.92 0.86 0.92 0.90 0.89 0.97 0.97

až 0.75 0.71 0.73 0.78 0.66 0.79 0.73 0.72 0.91 0.91

ET 91 0.99 0.98 1.03 1.05 0.93 0.94 1.02 1.01 1.08 1.07

až 0.98 0.95 1.08 1.14 0.83 0.85 1.05 1.03 1.26 1.22

Z tabulky vyplývá, že maso a masné výrobky jako celek i v jednotlivých druzích patří ke zboží s vyšší až vysokou pružností,tj.**jeho spotřeba je vyšší příjmů ovlivněna velmi**

významně.Spotřebitel akceptuje a je ochoten zaplatit vyšší kvalitu u masných výrobců, OM a

MD. Méně u MV, ale významně u MH však preferuje při růstu příjmu množství, ale kvalitu reprezentovanou jednotkovou cenou potlačuje.

Pro praxi to tedy znamená podporovat opatření, která povedou k výrazné orientaci na rozdíly ceny ve vazbě **na skutečnou, spotřebitelskou veřejností akceptovanou kvalitu**. Tím lze snad umožnit oživení spotřeby u vyšších příjmových skupin. Při vysokých pružnostech i v nižších příjmových skupinách by mělo opatření mít i obecnou platnost. U komodit, kde pružnost přesahuje hodnotu 1 by měla obchodní síť využít vlastnosti tohoto zboží a uvědomit si, že zvýšené tržby lze v těchto případech dosáhnout při poklesu ceny větším objemem prodeje.